

Készség a tolenrancióára

/Beszélgetés Balázs Mihállyal, a bölcsészkarri pártszervezet új titkárával/

„-“: Tanár ur, Ön olyan időszakban volt az egyetemi pártbizottság tagja, amikor halaszthatatlan feladattá vált a felsőoktatás reformja, és ezt egyre többen fel is ismerték. Ugyanakkor kiderült, hogy a kormányzat nem tudja biztosítani a reform beindításához és következetes véghezviteléhez szükséges erőforrásokat. Hogyan tudott reagálni erre a helyzetre az egyetem vezetése?

B.: Komoly meditáció kezdődött el arról, hogy mit lehet ilyen körülmények között csinálni. Nem hiszem, hogy komoly alternatíva lett volna az, hogy ha a szükséges pénz és infrastruktúra hiányában indulatosan eltoljuk magunktól a reformot. Az 1981-es PB-határozat egy sor rendkívül kívánatos tendenciát jelöl meg, melyekkel nem lehet nem egyetérteni. Az egyetem vezetése nagy energiákat ölt abba, hogy ezeket aktívan adaptálja. Ugyanigy egyszerű tanszéki dolgozóknak is mindennapos munkát adott a reform, és a testületeket is nagy munkatempóra készítette. Igaz, ennek az is oka volt, hogy éppen az egyetemen nagyon kevés időt hagytak a különféle tervezetek, elképzelések megvitatására.

„-“: Eddig a „reform” szót használtuk. Azonban az utóbbi időben ezt a szót egyre inkább a „fejlesztés” kifejezés helyettesíti. Utóbbit használta Köpeczi Béla is a gödöllői országos diákszövületen, míg mások - pl. Bihar Mihály - inkább reformról beszéltek. Kivehető volt, hogy a kétféle szóhasználat kétféle szándékot fed: az első egy kidolgozott koncepció gyors és átfogó bevezetése, míg a másik - belenyugodva abba, hogy a reformra nincs pénz - inkább lépcsőzetesen, az erőforrások remélt növekedésére alapozott, időben elnyújtott változtatásokban gondolkodik. Az egyetem vezetése melyik szándékot tartotta inkább célravezetőnek?

B.: Számunkra a terminológiai különbség nem jelentett éles tartalmi különbségeket. De elmondható, hogy egy másik fontos szempont tudatosult mégpedig az, hogy az alapszférában végrehajtott reformok hozhatnak csak lényeges strukturális változásokat, melyekkel a felsőoktatásnak is lépést kell tartania. Ugy látom, hogy az egyetem közvéleménye igényli a lépéstartást a gazdaságiszféra változásaival.

„-“: A reformigény és romló anyagi helyzet szorító ellentmondása kihat a Bölcsészkarra is. Tanár ur éppen ebben a helyzetben lett kari párttitkár, s gondolom, a helyzete nem könnyű. Miben látja most a kari vezetés feladatát?

B.: Semmilyen funkciót nem vállaltam volna, ha ennek az ellentmondásnak a szorításában letesszük a fegyvert. Látok lehetőségeket a továbblépésre, és vannak lehetőségek a készülő kari fejlesztési tervben. /A beszélgetés óta eltelt időben a fejlesztési tervet a Kari Tanács már elfogadta. A szerk./ A konkrétumokat illetően én azt vallom, hogy az oktatás színvonala akkor nő, ha nő a hallgatói önállóság, ha intenzívebb lesz az oktatás. Ebből a szempontból összegytemi kérdésekben is nagy probléma a magas heti óraszám. Ennek csökkentése – legutóbbi információim szerint – nem lehetetlen az idegennyelvi szakokon. Bőven túlmérően szerepelni kell, hogy kapjanak bizonyos életképes kezdeményezések is. Napirenden kellene tartani a "Jámbor szándék"-ot, melynek gondolatai közül igen fontosnak tartom a világos követelményrendszer kidolgozásának szükségességét, mert csak ez lehet a reális értékelésének és a bölcsész-kari hiányállomány felszámolásának, a hallgatói önállóság növelésének alapja. Ugyanakkor azt is tudom, hogy az utóbbira az igény nem egyértelmű. Sok bölcsész hallgatónak nem tetszett, hogy a régi magyar irodalom szemináriumokon olyan témák is szerepelnek, melyek kevésbé hasznosulnak a szigorlat során. Persze az ifjúság tiltakozik, ha én azt mondom, hogy rá kell nevelni erre, meg amarra, de nem hallgatnak el, hogy a játék kétoldalu: ha a bölcsészek szájából olyan nyilatkozatok hangzanak el, hogy "Ne kezeljenek iskolásan minket", akkor az ilyenfajta szemináriumoknak is helyük van a képzésben. Tehát kölcsönös – és ezt a legkomolyabban mondom – szemléletfornálásra van szükség, hogy az oktatók és a hallgatók egyaránt fogadóképesek legyünk az új dolgokra.

"-": Meg van-e a kar képessége és lehetősége arra, hogy külső kezdeményezésektől függetlenül bevezessen olyan változtatásokat, melyek egybevágóak a fejlesztési célokkal?

B.: Az elszántság erre meg van, bár tanszéke válogatja.

"-": Az ilyenfajta változtatások terét mennyiben határolja be a Minisztériumtól való függés? És ami ezzel összefügg: abban, hogy ki milyen változtatásokat, akar – vagy akar-e egyáltalán változtatást – az érdekek meghatározó szerepe igen nagy. Viszont az egyetlen vezetése a Minisztériumtól függő, racionálisan felépített hivatali irányító szervezet része, mely felső döntéseket közvetít. Létezhet-e ezzel párhuzamosan összegytemi vagy kari érdekvédelem a Minisztériummal szemben?

B.: Bizonyos dolgokban legfeljebb csak elszánt alkudozásról lehet szó, de az egyetlennek sokmindenbe mindig beleszólása. Például a következő tanévre sokkal több elsőt kell felvennünk...

"-": Megvannak ennek a feltételei?

B.: Dehogyan vannak! Nekünk kell kigondolnunk. A Minisztériumot a tanárihiány, a demográfiai hullámra való felkészülés vezérli. Nem is ez ellen van kifogásom, hanem a döntéshozója ellen. Az izlés szerinti megoldás az lett volna, ha előzetes körpály egyeztetések előzik meg a döntést. Viszont a Minisztériumban azt gondolták, hogy az össze információk birtokában kimeríthetik a kvótákat. Tehát ilyen szempontból nehéz a helyzet, de ez nem jelenti azt, hogy a képzés fontos ügyeiben ne lenne beleszólásunk. Nem vagyunk abban a kényelmes helyzetben, hogy csak fölfelé mutogassunk.

"-": Az utóbbi időben fontos változások történtek a kari közéletben. Ezeknek egyik állomása volt a kari diákparlament. Tanár ur ott azt mondta, hogy soha nem érzett még ekkora szakadékot tanár és diák, diák és diák között. Fenntartja-e most is ezt az álláspontját?

B.: Hogy most egész pontosan mi a helyzet nem tudom, bár szeretném magam azzal áltatni, hogy nem szakadtam el a karról. De rágegyek én valószínűleg tájékozottabb lehettem. Akkor azért kockáztattam meg azt a kijelentést, mert félig-ittlé-

temben is érzékelhetővé vált, hogy indulatos megközelítések váltak uralkodóvá. Ez azonban nintha oldódott volna az utóbbi időben, aminek nagyon örülök.

"-": Szeenmel láthatóvá vált, hogy a KISZ nagyon sokat veszített a korábban a hallgatókról, gyakorolt befolyásából, s megítélésem szerint ez tette lehetővé a HKK intézményesítését is. A kar párttagsága hogyan reagált ezekre a változásokra?

B.: A novemberi diákparlamentet komoly eszmecsere követte a kari párttagok körében. Ez érzékelhető volt a beszámoló taggyűléseken is. Ugy látom, hogy a kari "pártközvetlen" elfogadja a kialakult helyzetet és megpróbál alkalmazkodni hozzá...

"-": Nem ezt erősíti meg az a tudósítás, melyet a "Délmagyarország" közölt a pedagógus alapszervezet gyűléséről. Nem hiszen hogy a "nár-nár botránykővé váló diákparlament és diáklap" és az ehhez hasonló kitételek az egészségesebb kari közélet kialakulását szolgálják.

B.: A "Délmagyarország" tudósítja nem a pedagógus alapszervezet állásfoglalását írta meg, hanem a saját benyomásait, melyek egy hozzászólás hatására keletkeztek. Visszatérve a kiinduláshoz: mély viták voltak a KISZ - nem én fogalmazni - válságáról is. Most a karon valóban új helyzet állt elő és enniatt kialakulatlanok a játékszabályok is. Nincs még kimunkált programuk, de az alapállás mindenképpen az az igény, hogy a HKR működjön, és de kritikusan működjön.

"-": Lesz-e a Tanár ur szerint politikai kulturánknak akkora teherbírása, hogy integrálja az új helzettel megjelenő esetleges konfliktusokat is?

B.: Mindenképpen az indulatok levetkőzésére, toleranciára van szükség. Beszélgetések alapján mondhatom, hogy a KISZ-ben is meg van az igény, a készség a toleranciára. Különsen fontos azonban, hogy ez az igény kezdeményezéssel is párosuljon. Ebből a szempontból elszántságot mutatott a KISZ-vezetőség: jelezték érdekeltségüket abban, hogy a HKR szisztéma kiépüljön, működjön.

"-": A diákparlamenten elfogadott alapelvek között szerepel, hogy a HKR a KISZ szervezet politikai irányítása alatt áll, és az, hogy a HKR és a KISZ a korábbi KISZ-jogosítványokat megosztva gyakorolja. A két alapelvnek - felfogáson szerint - egymás nélkül nincs értelme. Lát-e a Tanár ur a jogosítványok gyakorlása kérdésében lehetőséget a kompromisszumra? /Ez időközben létrejött. A szerk./

B.: Feltétlenül. De nem szabad csak erre a kérdésre koncentrálni. Mindkét kezünkkel dolgoznunk kell: az egyikkel kiépíteni a struktúra egészét, s ezzel párhuzamosan kell elvégezni a kodifikáló munkát. Ebben alkalmazkodni kell a jelenleg érvényes KISZ-jogosítványokhoz, de jónéhány esetben cöl-szerű, ha azokat a HKR gyakorolja.

"-": A Tanár ur egyetemi pártbizottsági tag volt, most kari párttitkár lett. Hogyan tudja közéleti tevékenységét a szakmai munkájával összeegyeztetni?

B.: Mostani funkcióm bizonyos értelemben könnyebb: nagyobb esélyem van a szakmai munka felgyorsítására. Korábban sok időt vett el a mindennapi aprómunka, míg most kevesebb a halaszthatatlan napi ügy. Igaz ez a tisztségem is sok időt vesz igénybe. Azon morfondirozom, sajnos elég rossz típus vagyok ebből a szempontból: nálam a mindennapokban nincs harmonikus összhang közéleti és szakmai munka között. Legalábbis is vannak nálam szerencsésebb típusok is, akik meg tudják teremteni ezt az összhangot.

"-": Milyen tudományos tervei?

B.: Nem tudom mit mondjak, mert aztán számon kérik! A könyvvé dagasztott disszertációmba befejezésén dolgozom, mely az erdélyi antitrinitarizmus legkorábbi szakaszával foglalkozik. Ebből a témából több további tanulmány

kihordása talán nem illuzió. Ez a munkám egy nagyobb téma, a 16-17. századi eszmearamlatok kutatásához kapcsolódik. A tanszék elnyert egy pályázatot, melynek kidolgozásában diákok is részt vesznek. A szakmai és a politikai munka légszarka ebbe egysége a velük folytatott beszélgetések révén valósul meg.

"-": Köszönöm a beszélgetést!

/Az interjút Galamb György készítette/

Kinek az "objektív érdeke"?

/Válasz Kiss Erika "Objektív érdekünk" c. írására /Gondolat-jel, 1984. 6.sz.//

Először is szeretném felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy "a KISZ képviselőletében elmondott és a Gondolat-jelben megjelent javaslat" nem előzmények nélküli, és megfogalmazása utalászerű. Ezzel, ha nem is menthető, de talán magyarázható a pontatlan fogalmazás. Mindenesetre, ha bárki is vitára akar ezzel szállni, ezt csak úgy teheti meg tisztességesen, ha tudja, hogy végül is miről van szó, mivel vitatkozik!

Feltételezem, hogy amikor a javaslattervezet-készítői a III/2 pontot megfogalmazták /Gondolat-jel 1984. 5. sz. 9. l./, arra gondoltak, ami egy korábbi Gondolat-jelben megjelent "Beszámoló"-ban van valamilyen részletesen és pontosan a kifejtve. Ez a beszámoló négy oktatónak a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen tett látogatásának tapasztalatait foglalja össze és értékeli. Ezen nem az az állítottuk, ami a hivatkozott diákkarparlamentári javaslattervezetben áll, és amivel ebben a megfogalmazásban nem is érthetünk egyet, hanem a következőt:

"Elképzelésünk szerint a kötévé választott magyar szak mindkét felét fel lehetne venni a hagyományos Bölcsészszak két áramlyikével /pl. magyar nyelvészet-orosz, magyar irodalom-történelem, stb./; a magyar irodalom-magyar nyelv szak, ellentétben a pécsi kísérlettel; csak egy lenne a lehetőségek közül és nem is feltétlenül a legkívánatosabb. Természetesen mindkét magyar szak tartalmazna egy alapkurzust a másikból, amelyre kétéves posztgraduális képzéssel felépíthető volna a teljesértékű magyar szakos diploma tudásanyaga /a jelenleginél sokkal nagyobb hatékonysággal/. De a kikerülő tanárok a posztgraduális tanfolyam nélkül is szakosodhatnának a magyar irodalom, vagy amagyar nyelvtan középiskolai tanítására."

Ezzel szemben, ahol ellen Kiss Erika hadakozik, az a következő: "... "A nyelvészetet csak az irodalomhoz szakhoz és a nyelvtan közép- és általános iskolai tanításához feltétlenül szükséges mennyiségben kelljen tanulni."

Sajnálatos módon ez a félmondat valóban szerepel a hivatkozott diákkarparlamentári javaslattervezet III/2. pontjában és ez csakugyan adhat félreértéseket, ha nem ismeri valaki az idézett beszámoló anyagát /amit egyébként kari nyilvánosság előtt szóban is ismertettünk és vitára bocsátottunk/.

Egyetértünk tehát Kiss Erikával abban, hogy nem lehet nélkülözni sem a